

2009-03-19

”Rovdjursetablering kan ibland motverka bevarandet av andra arter som har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Det gäller bl. a. i fäbodbruket. Rovdjurens närvaro kan försvåra arbetet med att hålla liv i utrotningshotade tamdjursraser liksom av sällsynta växtarter på betesängar som hålls öppna genom fäbodbruket. En stor del av det vi vill bevara genom naturvården är kulturmarker med höga biologiska värden. Naturvården måste kunna se och värdera helheten och undvika att isolera olika naturvårdsprojekt från varandra.”

Rovdjuren och dess förvaltning, SOU 2007:89, sidan 590

Regeringskansliet
Miljödepartementet
103 33 STOCKHOLM

Remissvar: Naturvårdsverkets redovisning av tre regeringsuppdrag rörande förvaltning av rovdjur

M2009/662/Na

Gävleborgs Fäbodförening, GFF, tackar för förtroendet att få lämna synpunkter på aktuell redovisning. GFF är ingen ensidig brukarorganisation. Föreningen är oberoende och arbetar brett för bevarande av fäbodkultur och utveckling av fäbodbruk. I sin verksamhet är GFF uppmärksam på konventioner, riktlinjer och samhällsmål och att arbeta nära dessa. För hög verkningsgrad söker GFF samverkan med andra intressenter. Detta yttrande sker därför gemensamt med Värmlands säterbrukarförening. Nätverket är brett och skänker föreningen hög kompetens. Alla föreningens erfarenheter är obegränsat tillgängliga för alla.

Bakgrund

GFF har allt sedan tillkomsten 1996 tvingats engagera sig i rovdjursfrågor. Detta ledde till utarbetande av en rovdjurspolicy som varit vägledande för ställningstaganden i rovdjursfrågor sedan 2002. Den grundar sig på Konventionen om Biologisk Mångfald från 1992. För föreningen betyder Konventionens Artikel 8j väldigt mycket. GFF tolkar artikelns lydelse och anslutande texter som att fäbodkulturen representerar ett lokalt samhälle med kunskaper som särskilt skall respekteras och bevaras. Tolkningen stöds av CBM, som på regeringens uppdrag belyst tillämpningen av artikel 8j.

I fäbodbruket finns också sådana kunskaper och resurser som är nödvändiga för att ta hand om kulturell och biologisk mångfald och stödja en långsiktig och ekologiskt hållbar utveckling. FN-konventionen om biologisk mångfald tar upp detta i flera artiklar, och även EU:s miljöbyrå, EEA, betonar värdena. Något som motiverar särskild hänsyn och anpassning till fäbodbruket, inför framtiden också i rovdjurspolitiken.

Sammanfattning

De tre uppdragen griper in i varandra och gör det svårt att utan repriser behandla dem var för sig. Verkan blir en jämkning, som kräver insikten att en synpunkt kan avse flera förslag samt att aspekter på samma fråga kan finnas på olika ställen. Läsaren måste observera detta. De sidhänvisningar som ges är lågt ifrån precisa.

Postadress
c/o Ljusdalsbygdens museum
Museivägen 5
827 30 LJUSDAL

E-post calle.hoglund@telia.com
Internet www.xfabodar.se
Organisationsnummer 88 55 01-2632
Plusgironummer 430 24 37-1

1 Förvaltning av järv och varg

GFF vill ha en ”ren förvaltningsjakt” enligt det system som tillämpas i Lettland och som kräver ett system med noga utarbetade, övergripande och samordnade förvaltningsplaner samt en grupp förvaltningsjägare. En långsiktig strategi för bevarande och förvaltning av de stora rovdjuren, inbegripet en strikt reglerad beskattning av stammarna genom jakt, ökar enligt GFF:s uppfattning förutsägbarheten och kan höja toleransnivån samt öka acceptansen av rovdjurspolitiken.

”Gynnsam bevarandestatus” avser i ett helhetsperspektiv inte enbart varg. GFF vill använda ekosystemtänkande när gynnsam bevarandestatus fixeras. Biologisk mångfald får man inte enbart genom att bevara en art. I exempelvis vargarnas stora revir finns också fäbodbrukets särskilda ekosystem. I första hand de många typerna av skogsbeten, men även de varianter av biotoper, som är betingade av markens tusenåriga skötsel för mulbete och slåtter och gett villkor för en mängd arter som inte kan leva vidare utan hävden. Till detta kommer fäboddjuren, gamla lantraser, vilka hålls in situ där de fått sin karaktär. Helheten formas av bebyggelsemiljöerna.

Som art är vargen inte hotad, men det är fäbodbrukaren och hans ekosystem.

2 Vargstammens genetiska status

GFF hävdar uppfattningen att rovdjursstammarnas utveckling måste ses i ett biogeografiskt eller landskapsekologiskt sammanhang där varje biologisk population ses i förhållande till övriga delar i det gemensamma livsrummet. Innan en art börjar skötas för att få sin ställning stärkt måste livsrummets möjligheter att hysa en population bestämmas. Där brister svensk rovdjurspolitik.

Uppgiften om vargens prekära genetiska situation bygger på hypoteser. Frågan måste ställas om vad inavel verkligen innebär för hunddjur. Det gäller en art som genom medveten inavel fått den förmodligen största variationen vi känner. Det bortfall som sker genom effekter av inavel är ett led i det naturliga urvalet och för anpassning till aktuellt livsrum. Med ren förvaltningsjakt kan egenskapen gynnas.

GFF föreslår att vargen får möjlighet att utan genetiska manipulationer långsiktigt överleva i landet med de naturliga förutsättningar som finns. Statistiskt kan man räkna med en ny invandrad varg vart femte till vart åttonde år. Hänsyn krävs givetvis till rennäring, fäbodkultur och annan traditionell verksamhet i de antropogena ekosystem vargstammen blir en del av. Beskattning av varg ingår därför i förutsättningarna. Förvaltningsjakt måste av djurägare upplevas som ett reellt skydd.

Risken att vargen kan försvinna från landet, exempelvis i avsaknad av genetiskt inflöde eller brist på goda livsmiljöer, kan tas eftersom arten som sådan inte är hotad. Däremot vinnns, globalt sett, ovärderlig kunskap för bevarande av biologisk mångfald. Insikter som krävs för analyser av vad en långsiktigt livskraftig vargpopulation i världen behöver. Kanske får vi också en skandinavisk vargart, särskilt anpassad till våra förhållanden.

3 Utökad regionalt ansvar

Regional förvaltning av rovdjur har fördelar och Länsstyrelsens uppdrag är att samordna centrala sakmyndigheters anvisningar. Men det finns även nackdelar varför ett mer elastiskt system önskas. GFF förordar en ordning med omsorgsfullt utarbetade, övergripande och samordnade förvaltningsplaner samt en hårt reglerad jakt kopplad till planernas anvisningar. För de övergripande och samordnande momenten i det arbetet bör Viltskadecenter ansvara. Arbetet med rovdjurs- och förvaltningsplaner måste dock ske i samverkan med alla berörda och vara föremål för en ständig förbättring för att nå högsta mångfaldsnytta. Hänsyn ska tas till hur alla berörda arter och ekologiska faktorer agerar tillsammans.

Arbetet bör genom Viltskadecenter samordnas i regioner, som kan omfatta flera län. Planer som görs behöver fastställas nationellt av Naturvårdsverket för att helheten ska uppnås. Därefter kan den operativa förvaltningen ske på länsnivå av folk med god lokalkännedom. I länens viltförvaltningsråd krävs kommunal medverkan för verkligt regional koppling.

GFF tolkar lydelsen av artikel 8j i Konventionen om biologisk mångfald och anslutande texter som att fäbodkulturen, alldeles som Sápmi, representerar ett sådant lokalt samhälle med kunskaper som särskilt skall respekteras och bevaras. Detta innebär att också sådana små samhällsgrupper som representeras av landets fäbodföreningar, med stöd av FN:s Konvention och EU:s Direktiv, alltid kan begära rättslig prövning av förvaltningsbeslut även om organisationen inte har den storlek som i allmänhet normeras för vanliga föreningar.

– Slutsats

Många människor vill inget hellre än att acceptera rovdjurens tillväxt. Men det gäller även att ”kunna”. Den möjligheten finns inte förrän staten tar sitt fulla ansvar för alla olägenheter, som stora rovdjuren kan orsaka. Detta är absolut nödvändigt för att folket ska betrakta rovdjursförvaltningen som motiverad och godtagbar.

Synpunkter 1

Förvaltning av varg och järv (sid 8)

Regeringen vill ha underlag som visar på möjligheterna till en selektiv och under strängt kontrollerade förhållanden bedriven jakt (6 § jaktförordningen). Syftet är att människor på landsbygden ska anpassa sig till de nya förutsättningar som ett liv med livskraftiga stammar av de aktuella arterna innebär. Naturvårdsverket uppdrag har varit att utreda hur en förvaltning av varg- och järvstammarna genom begränsad jakt, förutom skydds jakt, kan genomföras samtidigt som gällande regler på området beaktas.

Förvaltningsjakt, licensjakt och ren förvaltningsjakt (sid 8)

Utredningen är språkligt otydlig och därför inte så genomsynlig som önskvärt. Användningen av begreppet ”förvaltningsjakt” är ett sådant exempel. GFF uppfattar redovisningens bruk av ”förvaltningsjakt” som en utsagd syftning på ”licensjakt”. Föreningen har i yttrande över SOU 2007:89 av främst två skäl reagerat mot utredningens uppfattning om sådan licensjakt, vilken nu bland annat sker på björn och lo. Dels det byråkratiska problemet som kan innebära svårigheter att anpassa jaktformen till EU:s regelverk. Dels att licensjakt är ”blind” genom att

jakten inte självklart sker på de individer som är mest störande med hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella faktorer.

Föreningens motförslag var en ”ren förvaltningsjakt” enligt det system som tillämpas i Lettland och som kräver ett system med omsorgsfullt utarbetade, övergripande och samordnade förvaltningsplaner samt en grupp förvaltningsjägare. En långsiktig strategi för bevarande och förvaltning av de stora rovdjuren, inbegripet en strikt reglerad beskattning av stammarna genom jakt, ökar enligt GFF:s uppfattning förutsägbarheten och kan höja toleransnivån samt öka acceptansen av rovdjurspolitiken.

Naturvårdsverket bedömer att en förvaltningsjakt kan minska stammarnas tillväxt och att detta kan hämma målet att snabbt nå en gynnsam bevarandestatus. GFF ifrågasätter dock om målet att snabbt nå en gynnsam bevarandestatus är riktigt. En tillväxt av en sund stam bör vara viktigare än en snabb tillväxt. GFF anser att med en väl anpassad ren förvaltningsjakt kan ett undanröjande av undermåliga individer bidra till mentalt och fysiskt sett friskare stammar. På lång sikt gynnar detta målet för rovdjurspolitiken. Brådska i tillväxten är inte förenlig med god förvaltning.

Acceptans (sid 8)

Naturvårdsverket menar att ett förvaltningsmål också rör ”*människors vilja att acceptera livskraftiga rovdjursstammar*”. Det är ett alldeles för enkelt sätt att se på frågan. Många människor vill inget hellre än att kunna acceptera rovdjurens tillväxt. Men saken gäller även att ”kunna”. Det är för många på landsbygden också en ren kostnads- och försörjningsfråga. I SOU 2007:89 klargörs att staten har ansvaret för förvaltningen av och kostnaderna för stora rovdjur. Ett ansvar som omfattar all förvaltning och således även ansvaret för alla olägenheter, som de stora rovdjuren orsakar. Detta ansvar måste ständigt beaktas. Detta ansvarstagande är enligt GFF det enda medel som finns för att göra rovdjursförvaltningen berättigad och acceptabel. GFF står helt bakom uppfattningen om att ansvaret för förvaltningen av och kostnaderna för stora rovdjur vilar på staten.

Med en sansad tillväxt av rovdjuren kan erfarenheter vinnas och idéer prövas och en verkningsfull förvaltning byggas upp. Ett lugnt tempo och täta kontakter med allmänheten och öppenhet för deras kunskap och åsikter skapar förtroende. En viktig aspekt är att sätta in rovdjursförvaltningen i ett större sammanhang där all förvaltning av biologisk mångfald ingår.

Genetisk prognos (sid 8-9)

Här berörs förvaltningsjakt på varg ur ett genetiskt perspektiv. Synpunkter lämnas i avsnitt 2 som rör vargstammens genetiska status.

Innebörd av förvaltningsjakt, skydds jakt o.s.v. (sid 11-12)

Alla rovdjur är individer med sina egna karaktärer. De är inga objekt som är utbytbara hur som helst. Förvaltningsjakt kräver ingående kunskap om rovdjursstammarna och en djup medvetenhet om rovdjursförvaltningens mål. När Naturvårdsverket talar ”förvaltningsjakt” avses en licensierad allmän jakt på ett visst antal djur ”*som innebär att djur fälls mer slumpmässigt över större områden*”. GFF anser att sådan ”förvaltningsjakt” är oacceptabel.

Rovdjurspolitiken är grundad på Sveriges ansvar att efterleva internationella konventioner. Därmed är förvaltningen av rovdjuren statens ansvar så som klargörs i SOU 2007:89. Det är då fel att överlåta beskattningen av skyddsvärda rovdjursstammar till privata jägare enligt ett licenssystem och kalla denna förvaltningsjakt. Det är naivt att tro att systemet är optimalt.

Vargtillväxten är enligt GFF:s uppfattning det största hotet mot fäbodkulturen som orsakas av rovdjurspolitiken. Lösningen för vargens existens i Sverige beror på om det går att hitta en skötselmodell, som tar hänsyn till alla intressenter, i en långsiktigt hållbar överenskommelse. GFF menar att eftersom fäbodkulturen är mer hotad än renskötseln måste också betydligt större hänsyn tas till fäbodbruket än som hittills skett.

Resonemanget om att en förvaltningsjakt ska genomföras med hänsyn till utfallet av den skydds jakt som sker, är omedvetet om vilka realiteter som ligger bakom beslut om skydds jakt. Skydds jakt ska ske på de rovdjur som direkt hotar liv, människors trygghet, egendom och försörjningsmöjligheter. Målet för en ren förvaltningsjakt är att ett urval förvaltningsjägare, genom ständig närvaro i rovdjursreviren och kontakter med lokalbefolkningen, lär känna rovdjuren och kan förutse problem och avgöra vilka individer som tenderar att ge störningar. Genom en ren förvaltningsjakt kan ”problemdjur” elimineras innan behov av skydds jakt uppstår. Målet för en god rovdjursförvaltning är att ta bort skydds jakten.

Ren förvaltningsjakt måste kunna tillämpas även beträffande förvaltning av järv.

Förvaltningens förutsättningar (sid13)

Art- och habitatdirektivet och dagens lagstiftning medger en kontrollerad förvaltningsjakt. Ändå uttrycks en oro för acceptansen. GFF vill påstå att den kunskap som var tillgänglig då direktivet formulerades varken är fullständig eller oantastlig. Nu finns möjlighet att genom praktisk förvaltning bekräfta eller avfärda de farhågor som finns om att en konstant eller stabiliserad vargstam är förenlig med art- och habitatdirektivet. Forskningen måste våga lämna simuleringarna och utnyttja de verkliga förhållandenas möjligheter. Detta ger även svensk rovdjurspolitik en mer framåtsyftande inriktning.

Naturvårdsverket är låst av dagens jaktförordning och sitt bruk av facktermer. GFF har genom sitt tidigare resonemang klargjort bristerna i rådande förhållanden och visat på behovet av ett nytänkande som stöd för rovdjurspolitik och förvaltningskrav. ”Förvaltningsjakt”, så som GFF avser, kan användas som begrepp för all den jakt som behövs för förvaltning av rovdjur.

Ett direktiv om mer än rovdjur (sid 14-17)

Art- och habitatdirektivet handlar om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter. GFF uppskattar den lika värderingen av alla arters livsväv som en helhet i landskapet framför enskilt uppmärksammande av arter. Grunden för direktivet finns i FN:s Konvention om biologisk mångfald. GFF är styrkt av Konventionens artikel 8j m.fl. som uppmärksammar betydelsen av lokala samhällens traditionella bruk av biologisk mångfald. Fäbodkulturen är ju ett exempel. Rådets direktiv formulerar detta så att åtgärder ska ta hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag.

Postadress
c/o Ljusdalsbygdens museum
Museivägen 5
827 30 LJUSDAL

E-post calle.hoglund@telia.com
Internet www.xfabodar.se
Organisationsnummer 88 55 01-2632
Plusgironummer 430 24 37-1

Denna bredd i direktivet är viktig vid tillämpningen av rovdjurspolitiken. Inga värden får gynnas på bekostnad av andra och livsmiljöerna, ekosystemen, habitaten, måste uppfattas som viktigare än den enda arten. Detta innebär att gynnsam bevarandestatus inte kan gälla en art isolerad utan också måste omfatta dess livsmiljö. GFF påstår att man hittills har sett mer på art och individ då det gäller tillämpningen av rovdjurspolitiken än på förutsättningarna att ge de arter man vill bevara det livsrum de kräver. Politiken får enligt GFF inte heller medföra indirekta eller sekundära skadliga effekter. Tamdjur anpassar sig aldrig till ett liv med rovdjur.

Motivet att tillämpa förvaltningsjakt, jakt under strängt kontrollerade förhållanden selektivt och i begränsad omfattning, är lika möjligt i Sverige som i Lettland där det tillämpas. GFF vill ha sådan förvaltning. GFF hävdar också att ett skäl till förvaltningsjakt ska vara när denna gynnar en arts eller populations bevarandestatus, vilket inte självklart avser den art som jagas.

Gynnsam bevarandestatus (18-20)

Redovisningen har en subtil information om att direktivet säger att en population ska vara minst lika stor som när det trädde i kraft. Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, kom för Sveriges del att gälla i och med inträdet i EU på nyåret 1995 då det fanns 35 vargar i landet. År 1992 fanns här 17 individer. GFF vill inte använda sig av uppgifterna för något syfte men de är ändå intressanta eftersom direktivet inte direkt kräver att gynnsam bevarandestatus ska uppnås på populationsnivå. Även om förhållandet inom det enskilda landets gränser är väsentligt kan bevarandestatusen bedömas för hela EU eller globalt.

Den svenska vargstammen uppskattades 1909 till ett hundratal djur. Då hade landet en befolkning på något mer än fem miljoner invånare. Hundra år senare är befolkningen nästan fördubblad. Samma gäller vargstammen. Som skäl för att medge jakt på varg anges att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde. GFF vill ha en grundlig utredning om de stora rovdjuren i Sverige, främst varg, verkligen har tillgång till de livsmiljöer de kräver för att samtliga arter långsiktigt kan fortleva i naturliga miljöer utan att gravt störa andra arters förutsättningar att fortleva (gäller även människors lokala samhällen och traditionella bruk). Frågan gäller om Sverige längre hör till vargens naturliga utbredningsområde.

Gällande rovdjurspolitik (sid 20)

Enligt riksdagens beslut i mars 2001 ska vargens förekomst i renskötselområdet i huvudsak begränsas till de områden utanför renskötselns åretruntmarker där den gör minst skada. En intressant sak rörande varg är att skadan i texten inte är preciserad till rennäringen. GFF hävdar att begränsningen också avser fäbodbruket. Ingen normalt funtad företrädare för rovdjurspolitiken vill göra gällande att fäbodbruket ska hanteras olika mot renskötsel. Riokonventionens artikel 8j om respekt för ursprungliga och lokala samhällens traditionella livssätt är entydig och gäller båda kategorierna.

Förvaltningsjaktens utformning (sid 22-24)

GFF anser att förvaltningsjakt genom allmän licensjakt, så som den idag tillämpas för lo och björn, är olämplig. GFF vill i stället ha en selektiv och begränsad förvaltningsjakt, på

Postadress
c/o Ljusdalsbygdens museum
Museivägen 5
827 30 LJUSDAL

E-post calle.hoglund@telia.com
Internet www.xfabodar.se
Organisationsnummer 88 55 01-2632
Plusgironummer 430 24 37-1

individer eller familjegrupper, under strängt kontrollerade förhållanden enligt det mönster som prövats med gott resultat i Lettland. För förvaltningsjakt krävs att etiska principer finns. Dessa får dock inte hindra att förvaltningsjakt kan ske akut när helst situationen så kräver; således under hela året. Naturvårdsverkets rekommendation av skydds jakt på järv i stället för allmän förvaltningsjakt kan med fördel ersättas av ren förvaltningsjakt.

Principen för rovdjursätling ska vara ett sådan åtling inte ska brukas för något ändamål. Undantag av särskilda skäl i samband med rovdjursförvaltning ska dock kunna medges. GFF anser att fällfångst är att föredra framför åteljakt.

Konsekvenser (sid 25)

Alla kostnader för förvaltning av stora rovdjur måste relateras till den nytta som uppstår genom respektive arts bevarande och för den samlade biologiska mångfalden samt för samhället som helhet.

GFF bedömer att föreningens anvisade form av förvaltningsjakt är mycket positiv för en rationell rovdjursförvaltning. Det är orimligt att förvänta sig ett bra förvaltningsresultat genom tillämpning av en "blind" jakt baserad på licensgivning och enskilda jägares personliga intresse och ekonomi. Det utredningsbehov Naturvårdsverket redovisar är onödigt.

Synpunkter 2

Åtgärder som kan stärka vargstammens genetiska status (1)

Först görs en återkoppling till förvaltningsjakt efter varg från en genetisk synpunkt. De forskningsredovisningar som hänvisas till avser simulering ar och inte verkliga förhållanden. I det föregående har GFF pekat på möjligheten att genom selektiv jakt skapa ett vitalare underlag för stammens tillväxt. Vidare måste frågan ställas om vad inavel verkligen innebär för hunddjur. Det gäller en art som, visserligen genom människans manipulation, genom medveten inavel fått den förmodligen största variationen vi känner.

Det har framförts att i synnerhet små vargpopulationer är anpassade till inavel genom att inavelsdepressionens effekter har selekterats bort. Förmodligen är detta riktigt och även typiskt för en art på toppen av en predatorpyramid där enda hotet mot den är brist på bytesdjur och svält. Det bortfall som ändå sker genom effekter av inavel är ett led i det naturliga urvalet och för anpassning till aktuellt livsrum.

Invandrande vargar kommer också i kontakt med de svenska. Det finns två huvudskäl till att de kommer; dels är det friska, självständiga individer som söker nytt land, dels gäller det utstötta, missanpassade individer på flykt. En god rovdjursförvaltning kan skilja dessa kategorier åt. Undermåligt avelsmaterial är likställt med problemdjur och kan mycket väl tas bort. Detta är en del i ett adaptivt förvaltningssätt där störningar tillåts.

Uppgiften (sid 6)

Naturvårdsverkets uppdrag har varit att såväl långsiktigt som kortsiktigt föreslå åtgärder för att få en livskraftig vargstam. En förutsättning var att analysera lämpligheten av att plantera in varg i Sverige. I uppdraget ingick även att värdera det lämpliga i att förflytta naturligt invandrade vargar och att bedöma vilka kompensationsåtgärder som behövs i områden som

Postadress c/o Ljusdalsbygdens museum Museivägen 5 827 30 LJUSDAL	E-post calle.hoglund@telia.com Internet www.xfabodar.se Organisationsnummer 88 55 01-2632 Plusgironummer 430 24 37-1
--	---

tar emot införda vargar. Det konstateras att den svenska vargstammen är en del av en skandinavisk (svensk-norsk) population och att med inplantering avses att förstärka denna stam genom inflyttning av varg från andra länder.

Naturvårdsverkets uppdrag är en följd av påståendet att den skandinaviska vargstammen, i förhållande till sin storlek, är så isolerad att inavel ger sådana genetiska problem att stammen inte kan nå en gynnsam bevarandestatus. Det är svårt att se att påståendet är styrkt genom de uppdrag olika forskare fått och redovisat. Däremot är det belagt att redan vid 1900-talets början var antalet vargar mindre än 100 djur, alltså betydligt färre än som finns i dag. Ändå höll stammen ut i över 60 år, och då var vargjakt tillåten och skottpengar betalades ut in i det sista. Även då måste det ha varit problem med inavel eftersom antalet vargar var så litet.

Nytta av och möjlighet till samråd (sid 7)

Naturvårdsverkets uppdrag förutsatte samråd med berörda myndigheter, institutioner och organisationer. Så snart uppgiften blev känd erbjöd sig GFF att bistå med underlag under arbetets gång. Något gensvar gavs inte. Formellt har Sveriges fäbodbrukare haft sin möjlighet att samråda genom ett möte med verkets Råd för rovdjursfrågor. I detta råd finns ett dussin organisationer företrädade med en enorm kunskap och erfarenhet om den fråga som skulle utredas. Formen för samråd var meningslös; den gav bara den formella tillfredsställelsen att samråd skett. Så får det inte vara.

GFF hävdar uppfattningen att rovdjursstammarnas utveckling måste ses i ett biogeografiskt eller landskapsekologiskt sammanhang. Varje biologisk population ska således ses i förhållande till övriga delar i det gemensamma livsrummet. Detta innebär att det handlar om stora domäner som Skandinavien eller Fennoskandia eller Sverige, Norge, Finland och Ryssland tillsammans. Med denna bakgrund är frågan om ekologisk livskraft inte med självklarhet ett regionalt eller ens ett nationellt spørsmål.

Skapa motivation (sid 8)

Tidigare har GFF fört fram en idé som kan ge förståelse för bibehållande av en skandinavisk vargpopulation. Den gäller inaveln och forskningsbehovet. Inavel påstås ju slå på tillväxt, livskraft och fortplantning. Det hävdas också att i synnerhet små vargpopulationer är anpassade till inavel genom att inavelsdepressionens effekter selekteras bort. Uppfattningarna är omtvistade och obesvarade. Dock kan det i riktigt små populationer – som t.ex. den svenska vargpopulationen i början på 1980-talet – vara så av slumpskäl eller genom s.k. genetisk drift. Vi vet faktiskt inte om vargen i Sverige kan dö ut på grund av inavel, bara att det finns en viss risk. Risken kan konstateras eller avfärdas genom ett försök i full skala. Möjligheten bör tas tillvara.

Vi erbjuder ett förslag (sid 9)

Processen bakom arters utdöende behöver bli bättre känd. Kunskapen om låg genetisk variation är gravt ofullständig fastän flera populationer anses ha lyckats överleva problemfritt nästan utan mätbar genetisk variation. Om Galapagosöarna skriver exempelvis professor Staffan Ulfstrand, att på många öar är finkpopulationerna små. I de små bestånden kan slumpvisa genetiska nyheter slå igenom och bilda bas för artbildning. Små och perifera öar har också fungerat som artfabriker, vars "produkter" sedan spritt sig till större öar.

Postadress
c/o Ljusdalsbygdens museum
Museivägen 5
827 30 LJUSDAL

E-post calle.hoglund@telia.com
Internet www.xfabodar.se
Organisationsnummer 88 55 01-2632
Plusgironummer 430 24 37-1

GFF föreslår en bred forskning grundad på empiriska studier och inte på simuleringar och räkneexempel. I forskningsprogrammet ska också finnas en sociologisk inriktning där relationer mellan rovdjur och människor finns med liksom observans av bytesdjurs reaktioner. Ett sådant försök i full skala torde av många, även skeptiska till varg, uppfattas som ett meningsfullt test på om det i dagens Sverige finns miljöer med sådan ekologisk livskraft att varg har förutsättningar att fortleva där och långsiktigt bilda livskraftiga bestånd.

Förslaget innebär att vargen får möjlighet att utan genetiska manipulationer långsiktigt överleva i landet med de naturliga förutsättningar som finns. Statistiskt kan man räkna med en ny invandrad varg vart femte till vart åttonde år. Hänsyn krävs givetvis till rennärning, fäbodkultur och annan traditionell verksamhet i de antropogena ekosystem vargstammen blir en del av. Beskattning av varg ingår därför i förutsättningarna. Förvaltningsjakt måste av djurägare upplevas som ett reellt skydd.

Den risk som finns att vargen försvinner, exempelvis i avsaknad av genetiskt inflöde eller brist på goda livsmiljöer, kan tas eftersom arten i grunden är en finsk-rysk population och som sådan inte hotad. Däremot är den kunskap som vinnas ovärderlig för bevarande av biologisk mångfald, globalt sett. Den ger exempelvis kunskap om de kriterier som krävs för underhåll av livskraftiga populationer. Insikter som kan användas för nydanade analyser av vad som krävs för en långsiktigt livskraftig vargpopulation i världen. Kanske får vi också en adapterad skandinavisk vargart, anpassad till våra förhållanden.

Naturvårdsverkets förslag (sid 9)

Naturvårdsverket anger som bevarandemotiv att detta är Sveriges del av ett multinationellt ansvar. Motivet är lyft ur den kontext där det framgår att art- och habitatdirektivet handlar om vidmakthållande av livsmiljöer samt vilda djur och växter och att grunden för direktivet finns i Konvention om biologisk mångfald. Rådets direktiv är att åtgärder ska ta hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag. Uppdraget är således lyft ur det sammanhang där det ska hanteras.

De förslag som redovisas är därför ensidigt inriktade på en förstärkning av vargstammen med individer som kan minska inavelsgraden. Kvaliteten på de ekosystem som står till buds som livsrum för den växande populationen berörs inte. I förbigående nämns att ökande förekomst av varg i renskötselområdet kräver konsekvensanalyser. Sådana finns; SLU, Öje Danell et al. "Ekonomiska konsekvenser av de stora rovdjuren för rennärningen i Sverige"; "Vilda predatorer men tama bytesdjur – konsekvenser av stora rovdjur på rennärning"; "Försiktighetsbaserad skattning av predationstrycket och dess konsekvenser i tamrenpopulationen i Sverige"...

Fäbodmiljöer och hänsyn till traditionellt fritt skogsbete med hotade lantraser in situ berörs inte alls. Här behövs konsekvensanalyser och mottaglighet för vad fäbodbrukare kan förmedla av kunskap och erfarenheter.



Begrundan av förvaltningsförslag (sid 12)

Naturvårdsverkets bedömning, att samhällsliga konsekvenser av förvaltningsåtgärder är lika viktiga att ta hänsyn till som genetiska aspekter, delas av GFF. Det är sant att felaktiga åtgärder kan riskera även förvaltningen av andra rovdjur och naturvårdsarbetet i stort. Likaså måste aktiva förvaltningsåtgärder få kräva långsiktig planering och ALLA intressenter måste ges möjlighet till delaktighet och deltagande.

Sex alternativa förvaltningsåtgärder har formulerats. Kommentarererna är gjorda av GFF, som anser att enbart alternativen 1 och 2 är intressanta...

1. Avvakta naturlig invandring utan vidare åtgärder än de som redan vidtagits

Åtgärden är den som är mest smaklig. Den förordas med stöd av det resonemang som förts tidigare.

2. Underlätta vidarevandring söderut av de vargar som kommer in i Norrbotten

Åtgärden kan förefalla aptitlig men problemet finns i vad som ryms i "underlätta". Utan tvivel kommer varje åtgärd för att underlätta vandringen att få negativa följder för rennäringen. Den enda framkomliga vägen att genomföra alternativet på är att ge renägare och renskötare så omfattande fysisk hjälp och så hög monetär ersättning för det merarbete åtgärden innebär att kompensation i alla avseenden lämnas för förekommande störningar i verksamheten. Andra djurhållare måste gottgöras på likvärdigt sätt.

3. Åstadkom en beständig/sammanhängande fennoskandisk population

Alternativet är inte praktiskt genomförbart.

4. Flytta vargar som kommit in i landet men ej fått kontakt med den ynglande populationen

Alternativet innebär åtgärd som inte är förenlig med vad som menas med naturlig utbredning. Vidare kan GFF inte dela den kategoriska uppfattningen att alla invandrande vargar har ett högt genetiskt värde. Det kan vara störda individer som tvingats fly från sina territorier.

5. Flytta in vargar från en utländsk källpopulation

Alternativet innebär åtgärd som inte är förenlig med vad som menas med naturlig utbredning. Resonemanget om att åtgärden kan bli nödvändig därför att andra alternativ inte fungerar är ohållbart, eftersom skälet då ligger i att det som uppfattats som vargens naturliga utbredningsområde inte existerar.

6. Inseminera svenska varghonor med sperma utifrån

Alternativet innebär åtgärd som inte är förenlig med vad som menas med naturlig utbredning. Förslaget tar all värdighet från den djurart man vill värna. Det är etiskt klandervärt. Dessutom innebär det en misshushållning med förvaltningsmedel som berövar rovdjurspolitiken all trovärdighet.

Framgångsvägar (sid 13)

I rapporten skrivs att för en långsiktigt framgångsrik vargförvaltning krävs lokalsamhällets tolerans och medverkan. Eftersom författarna ofta använder begrepp med alternativ innebörd tvekar GFF inför ordet "lokalsamhälle". För föreningen är det naturligt att associera till artikel 8j med flera i Konventionen om biologisk mångfald: fördragsslutande part skall respektera,

Postadress
c/o Ljusdalsbygdens museum
Museivägen 5
827 30 LJUSDAL

E-post calle.hoglund@telia.com
Internet www.xfabodar.se
Organisationsnummer 88 55 01-2632
Plusgironummer 430 24 37-1

bevara och bibehålla kunskaper, innovationer och sedvänjor hos *ursprungliga och lokala samhällen* med traditionella livsätt som är relevanta för bevarandet och det hållbara nyttjandet av biologisk mångfald, och främja en bredare tillämpning av dessa, med godkännande och deltagande av innehavarna av sådana kunskaper, innovationer och sedvänjor, samt främja rättvis fördelning av nyttan som uppkommer vid utnyttjandet...

– En påminnelse om att samma begränsade möjligheter till förebyggande åtgärder som finns i rennaringen också gäller fäbodbrukare och andra hållare av tamboskap på fritt skogsbete.

Oavsett om ursprungliga och lokala samhällen med traditionella livsätt avsågs eller om målgruppen var boende i glesbygd eller på landsbygd i allmänhet så behövs mer än tolerans och medverkan. Det krävs en motprestation som innebär att de som hör till de lokala samhällena i alla avseenden får så omfattande fysisk hjälp och så hög ersättning för det merarbete och obehag som rovdjurspolitiken medför att gottgörelse sker så att alla åtgärder kan genomföras som behövs för att få godtagbar avkastning av sin verksamhet och för att bibehålla en bra livsmiljö. Detta är den enda framkomliga vägen för att långsiktigt genomföra rovdjurspolitiken.

Är kostnaderna inte acceptabla måste politiken omprövas. Alla har rätt till lika skydd av lagen. Delar av samhället får inte diskrimineras.

Synpunkter 3

Modell för utökad regionalt ansvar för rovdjuren m.m. (sid 11)

Uppdraget har varit att föreslå hur ett nationellt övergripande ansvar för björn, lo, järv, varg samt kungsörn, i ett system med utvecklad regional förvaltning och lokal delaktighet, ska kunna följas upp och upprätthållas.

Utredningen har genomförts av Naturvårdsverket med en referensgrupp av representanter från de institutioner och organisationer som främst kommer att få utökade anslag om förslagen genomförs. Detta är tankeväckande.

Länsstyrelsens uppdrag är enligt GFF:s uppfattning att samordna alla statens sakmyndigheters anvisningar. En regional förvaltning av rovdjur är i linje med detta och det kan medföra fördelar. Tyvärr finns också risker, vilket bekräftar när man följer länsstyrelsernas förvaltning i "fäbodlänen". Det finns bl. a. exempel på negativ särbehandling av vissa personer som förefaller mycket svårt att komma åt. En orsak till missförhållandet kan vara den närhet till brukarna som finns i ett län. Regeltolkningen varierar också mellan länen, måhända ett uttryck för regional egoism. Det finns även en tendens att förhålla beslut och ställningstaganden, som kan rubba handläggningsmönster eller etablerade åsikter. Avhandlingen "I vargens spår; Myndigheters handlingsutrymme i förvaltningen av varg", av FD Serena Cinque, styrker på ett skrämmande sätt, men väl underbyggt, vad GFF observerat.

Ett viltskadecenter med myndighetsuppgift (sid 15)

Närhet till den faktiska verkligheten är viktigt för förtroende och tilltro. Den institution inom förvaltningssektorn som bäst svarar mot det kriteriet i dag är Viltskadecenter. Detta faktum ska utnyttjas. Viltskadecenter bör bli en myndighet så som föreslås i SOU 2007:89. GFF anser att en helt regionaliserad förvaltning innebär en risk för att skilda uppfattningar och olika policy bildas när det gäller rovdjursproblem. I Viltskadecenters myndighetsuppgift bör därför

Postadress
c/o Ljusdalsbygdens museum
Museivägen 5
827 30 LJUSDAL

E-post calle.hoglund@telia.com
Internet www.xfabodar.se
Organisationsnummer 88 55 01-2632
Plusgironummer 430 24 37-1

ingå att arbeta för likvärdiga bedömningar i alla län samt att både följa och styra förvaltningen av rovdjur så inga ogrundade skillnader uppstår i länens sätt att sköta denna. Möjligheten till rättslig prövning av myndighetsbeslut är en viktig princip som GFF ställer sig bakom.

Naturvårdsverket visar i sina överväganden och förslag på en alltför teknisk inställning då det gäller systemdesign. Bara förslaget att binda bedömningen av rovdjursstammarnas styrka till län och inte till de territorier de utnyttjar visar på en alltför byråmässig inställning. Att sedan grunda beslut om skydds jakt på en numerär bedömning i stället för faktisk problembild stärker detta. Rovdjur är faktiskt individer med specifika karaktärsdrag och inte statistiska symboler. Rovdjursförvaltningen måste få vara en levande förvaltning och inte en teknisk. Viltskadecenter bör ges detta ansvar.

Vid en helt regionaliserad förvaltning finns en risk för skilda uppfattningar och olika policy när det gäller rovdjursproblem. En av Viltskadecenters uppgifter bör vara att arbeta för likvärdiga bedömningar i alla län och att följa och styra förvaltningen av rovdjur så inga obefogade skillnader bildas mellan länen. För största möjliga objektivitet, oberoende och ständig spetskunskap behöver även besiktningsmän och "förvaltningsjägare" vara anställda direkt vid Viltskadecenter och arbeta med ett tydligt uttalat myndighetsansvar. Genom koncentrationen kan även erfarna lekmän, veterinär, juridisk och ekonomisk expertis rymmas bland besiktningspersonalen, vilket är viktigt vid prövning av t.ex. sekundära skador. Geografisk placering av tjänsteställe är av mer praktisk natur.

Delaktighet (sid 16)

Artikel 8j i Konventionen om biologisk mångfald är viktig för små lokala samhällens delaktighet. GFF tolkar artikelns lydelse och anslutande texter som att fäbodkulturen representerar ett sådant lokalt samhälle med kunskaper som särskilt skall respekteras och bevaras. Tolkningen stöds av CBM, som på regeringens uppdrag belyst tillämpningen av artikel 8j. Detta innebär att sådana små samhällsgrupper som representeras av landets fäbodföreningar, med stöd av FN:s Konvention och EU:s Direktiv, alltid kan påkalla rättslig prövning av förvaltningsbeslut även om organisationen inte har den numerär som normeras för konventionella sammanslutningar.

Rovdjursförvaltningen bör vara adaptiv, det vill säga lärande. Således måste vetandet om viltstammarnas utveckling vila på historisk grund och förändringar i förvaltningen alltid vara möjliga på grund av gjorda erfarenheter. Arbetet med rovdjurs- och förvaltningsplaner måste vara föremål för en ständig förbättring. Strävan ska vara att fortlöpande öka erfarenhet och kunskap om såväl rovdjur, som bytesdjur och framförallt att på alla plan utvärdera värdet av de förvaltningsåtgärder som skett. Betesdjur får inte vara bytesdjur och även här finns lokal erfarenhet att ta till vara, exempelvis vid djururval. Ekosystemtänkande och landskapssyn måste vara grundläggande och målet att i planerna ta hänsyn till hur alla berörda arter och ekologiska faktorer agerar tillsammans. Den kunskapen finns inte enbart inom etablerade lärosäten. Det godkända programmet från konventionsmötet (COP 5) i Kenya 2000 förtjänar att bevaras aktuellt. Där markeras tydligt att traditionell kunskap ska tillmätas samma värde och respekt som andra typer av kunskap. Syftet får inte förenklas till att landet ska hysa ett visst antal stora rovdjur utan istället vara att nå en optimal mångfaldsnytta.

Definitioner (sid 17)

En enhetlig begreppsapparat är viktig. GFF erinrar om vad föreningen tidigare fört fram om skyddsjakt och förvaltningsjakt. Föreningen förordar en förvaltningsjakt under strängt kontrollerade förhållanden på liknande sätt som i Lettland. Förvaltningsjakt inkluderar då skyddsjakt och ska kunna ske när helst situationen så kräver. Det är orimligt att förvänta sig en bra förvaltning genom en "blind" licensjakt och enskilda jägares personliga intresse och ekonomi. Tanken att genom användning av begreppet "förvaltningsjakt" göra dagens stora jakter efter björn och lo rumsrena är osmaklig. Förvaltningen av hotade rovdjur får inte urarta till att gynna en trofé- eller nöjesjakt. Då är målet för rovdjurspolitiken nått och berörda arter kan strykas från hotlistan.

Rovdjursförvaltningsområden (sid 17)

GFF tycker det är lämpligt att rovdjursförvaltningens olika aktörer och deras ansvar i olika delar klargörs i en förordning.

Nationella förvaltningsområden för rovdjur är en bra idé men förslaget för genomförande är svagt. Även här slår Naturvårdsverkets teknologiska tänkesätt igenom. Bara tanken att låta gränsdragningen mellan rovdjursförvaltningsområdena följa administrativa gränser vittnar om detta. De administrativa gränser vi har ligger där de ligger därför att det är där det funnits minst att administrera. Det vill säga att de ligger som bygdedelare i de glest bebodda utmarker som verkar vara attraktiva för hotade rovdjur. Det är inte lyckat från förvaltningssynpunkt att splittra dessa områden. Det måste vara ekologiska faktorer som bestämmer hur gränserna ska dras. GFF vill även peka på den oförutsägbara rörelse som en framtida regionreform kan innebära för förvaltningen och ser också här Viltskadecenter som den faktor som genom ett ansvar för samordning över länsgränser kan ge den stabilitet som ett bra resultat kräver.

Även ett internationellt samarbete är viktigt. Arternas bevarandestatus måste bedömas på biogeografisk nivå och avse kompletta biogeografiska regioner utan avseende på nationella gränser. Art- och habitatdirektivet och Fågeldirektivet bör revideras med hänsyn till nationella förhållanden. Artfixering är olycklig. Ekosystemtänkande och landskapssyn är basen för bevarande. Syftet måste vara det viktigaste vid utformningen av reviderade direktiv. Därför anser GFF att naturliga gränser kan stärka den totala samsyn i viltförvaltningen som måste finnas. Regional egoism och skillnader mellan starka och svaga län kan också lättare hindras om förvaltningen är samordnad över administrativa skiljelinjer.

Viltskadecenter kan genom ett övergripande ansvar bli den myndighet som bäst kan bilda och upprätthålla de gemensamma ramverk, program, policy, normer och principer som krävs för en trovärdig och framgångsrik rovdjursförvaltning. Till detta hör att svara för förvaltningens metodutveckling. Tidigare har kravet på ett system med noga utarbetade, övergripande och samordnade förvaltningsplaner framhållits. De övergripande och samordnande momenten i det arbetet hör också till Viltskadecenter, medan den utförande delen är konventionellt regional och ansvaret för fastställande av planer vilar på Naturvårdsverket. Verkets nationella roll ska upprätthållas och vara tydlig.

Bas för områdestänkande (sid 19)

Förvaltningsområden som kan omfatta flera län är en riktig tanke. Vill man föra in en kreativ filosofi i Naturvårdsverkets förslag om tre rovdjursförvaltningsområden i Sverige kan man utgå från den agrara strukturen eller ett kulturgeografiskt tänkesätt.

Södra rovdjursförvaltningsområdet

Då kan man finna en sammanhållen sydlig region karakteriserad av ansenliga åkrar och stora kreatursbesättningar. Nordgränsen går vid norra Dalsland, norra Värmland, Dalarna och Gästrikland. Man kan dela in det trakter kallade Skåne, Sydsvenska höglandet, De stora Östersjööarna, Östsverige och Västsverige.

Mellersta rovdjursförvaltningsområdet

Norr därom finns det södra skogslandskapet med många mindre jordbruksenheter, ett kvarlevande fäbodbruk och annat fritt bete på traditionella utmarker. En traktindelning är svårare och mindre meningsfull.

Norra rovdjursförvaltningsområdet

Längst i norr finns de utpräglade renbetesmarkerna med fjälltrakterna. Arealmässigt är inslaget av allmänt vedertaget jordbruk minst dominerande i regionen. Detta innebär inte att det har små värden eller betydelselöst ur den biologiska mångfaldsvinkeln.

Kommentar: Det är i det södra förvaltningsområdet de stora rovdjurens expansionsområde finns. I båda de norra områdena finns ursprungliga och lokala samhällen som renskötare, fjällbönder och fäbodbrukare med sådana sedvänjor och traditioner som kräver särskild hänsyn vid rovdjursförvaltning. Som exempel på allvaret bakom kravet på hänsyn hänvisas till färskastudier av predationens konsekvenser för renskötselns produktivitet som utförts av professor Öje Danell vid enheten för renskötsel på SLU (Försiktighetsbaserad skattning av predationstrycket och dess konsekvenser i tamrenpopulationen i Sverige).

Med de senaste årens ca 260 000 renar i vinterstammen och maximal kalvslakt som slaktstrategi (81% kalvar och ca 9,5% vajor resp. handjur i slakten) orsakade predationen en minskning av slakten från potentiella 153 000 renar och drygt 3700 ton slaktkropp till mellan 67 000 och 77 000 slaktade renar och 1600 till 1900 ton inom predationsintervallet. Nedgång berodde, förutom den direkta predationen, på minskat antal födda kalvar till följd av ändrad populationsstruktur och ökad kalvdödighet p.g.a. att mödrar dödats av rovdjur. Med de predationstryck som beräknats föreligger risker att renpopulationen kollapsar. Kollapser kan utlösas lokalt av variationer i årsmån, nedläggning av renskötsel företag, ojämn rovdjursfördelning, ytterligare uppgång av rovdjurantalet m.m. Det kan leda till utbredda kollapser som äventyrar renpopulationen och i nästa steg även rovdjuren i renskötselområdet.

Om man återkopplar till fäbodbruket är detta med sina ungefär 3000 djurenheter till stora delar redan kollapsat och återstoden ytterst bräckligt.

Ansvar för förvaltningen av och kostnaderna för stora rovdjur vilar helt på staten.

Postadress
c/o Ljusdalsbygdens museum
Museivägen 5
827 30 LJUSDAL

E-post calle.hoglund@telia.com
Internet www.xfabodar.se
Organisationsnummer 88 55 01-2632
Plusgironummer 430 24 37-1



Centrala och regionala viltförvaltningsorgan (sid 29)

Med den förvaltningsmodell GFF förordar behövs viltförvaltningsorgan med lokal delaktighet på tre nivåer. Ett för Naturvårdsverkets och Viltskadecenters verksamhet, ett för vardera av de tre rovdjursförvaltningsområdena samt för respektive länsstyrelse. För utbyte av synpunkter och kunskap bör myndigheter inte uteslutas i de två mer övergripande organen medan en enklare organisation kan tänkas på länsnivån. Medlemmarna där bör representera grupper med verksamhet i länet. Kommunernas roll på denna nivå måste beaktas. Det politiska inflytandet måste behållas så regional rovdjurspolitik inte koncentreras till tjänstemän på länsstyrelser. Lokala samhällsföreträdare som identifieras i Konventionen om biologisk mångfald får aldrig diskrimineras genom uteslutning. Möjlighet för medborgarförslag till rådsmöten ska finnas.

I verksamheten ligger också rätt till ersättning för de insatser som förväntas av medlemmarna i organen. Utrymme måste resursmässigt finnas så lämpliga rådsrepresentanter kan ta ansvar, fånga upp, bereda och föra fram de ”utelämnades” problem och idéer. För att ingen misstanke om att brännbara förvaltningsfrågor döljs behöver alla mötesredovisningar justeras.

Gruppernas mandat och uppdrag ska vara tydliga. Basen för verksamhet och deltagande kan författningsregleras. Kompetenserna ska mer karakteriseras av bredd än spets. Rollen som ordförande är viktig; ett system kan vara cirkulerande ordförandeskap men med fast sekreterare som även har huvudansvar för dagordning.

– Organen på mellannivå bör besitta särskild kompetens på viltinventering. Påståendet att inte alla inventeringsmetoder för rovdjur lämpar sig för lokal delaktighet kan gälla själva utförandet men absolut inte planeringen. Här bör även finnas en larmcentral med akutgrupper som alltid kan ingripa vid svårbemästrade rovdjursstörningar.

– Grupperna på båda de lägre nivåerna ska ha en stor roll i själva förvaltningen, särskilt när förvaltningsplaner görs, och faktiska möjligheter att påverka förvaltningen till praktiska åtgärder även i övrigt.

– Nuvarande regionala rovdjursgrupper och viltvårdsnämnder kan smältas samman och bilda länsvisa viltförvaltningsnämnder. Länsstyrelserna bör kunna stärka kommunikationen genom att i större utsträckning diskutera förslag till övergripande beslut i förväg med nämnderna snarare än att i efterhand informera om vilka beslut som tagits. Denna inriktning kan gälla fastän att grupperna formellt enbart är rådgivande.

Länsstyrelserna

Länsstyrelserna ska huvudsakligen ha operativt ansvar för rovdjursförvaltningen. För att få enhetlighet mellan länen ses organisationen för förvaltningen över. Bättre resursutnyttjande kan nås genom att Viltskadecenter samordnar och handlägger generella förvaltningsavsnitt. Länsstyrelserna bör i en kameral roll vara mottagare av rovdjursförvaltningens regionala medel och även ansöka om och fördela dem. Till uppgiften hör även hanteringen av bidrags- och ersättningsrutiner i samband med skador av vilt.

Viltskadecenter

Viltskadecenter tillgodoser viktiga funktioner i rovdjursförvaltningen; det är ett servicecenter för myndigheter, organisationer, enskilda företag och allmänheten och utför utbildning, support på databaser, policyarbete, metodutveckling, kompetensutveckling, hantering av

Postadress
c/o Ljusdalsbygdens museum
Museivägen 5
827 30 LJUSDAL

E-post calle.hoglund@telia.com
Internet www.xfabodar.se
Organisationsnummer 88 55 01-2632
Plusgironummer 430 24 37-1



DNA-prover, inventeringskoordination, utvärdering, statistikföring, sammanställning, information m.m. Viltskadecenters status bör stärkas genom att det får en myndighetsuppgift och en särskild styrelse med bred praktisk erfarenhet. Det är viktigt att centret kan hävda sin integritet samtidigt som relationen såväl till Naturvårdsverket som till länsstyrelserna måste vara tät och förtroendefull. Instruktion och arbetsordning författningsregleras.

Viltskadecenter har en nyckelroll vid leverans av fakta från rovdjursinventeringar, skadebilder där rovdjur är med och förebyggande åtgärder samt för kunskapsförmedling och utbildning inom myndigheter och för tamdjursägare. Kompetens på arbetarskydd ska även finnas. Statistik över skadebilder kopplade till fäbodrift bör särredovisas. Ansvar för beståndsövervakning och förvaltningsjakt ska vila på Viltskadecenter. För största möjliga objektivitet, oberoende, ständig spetskunskap och erfarenhetsuppbyggnad behöver besiktningsmän och förvaltningsjägare vara anställda vid Viltskadecenter. Utbildning och kompetensprövning ska ge dessa särskild behörighet. Genom koncentrationen kan även erfarna lekmän, veterinär, juridisk och ekonomisk expertis rymmas inom denna personal. En vidgning av uppdraget till renkötselområdet är logisk.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket ska ha nationell uppsikt över rovdjursförvaltningen med ansvar för politikens genomförande och säkerställande av nationell överblick, analyskapacitet, policy och fullgörande av internationella åtaganden på området. Till det senare hör ansvaret för genomförande av en gemensam skandinavisk rovdjursförvaltning. Verket ska också arbeta med vägledning och samordning av länsstyrelsernas arbete och fastställa förvaltningsplaner. Naturvårdsverkets roll ska tydliggöras, särskilt förhållandet till Viltskadecenter och länsstyrelserna, vilket kan författningsregleras. Genom förvaltningsorganisationens dubbla ledarskap kan en lämplig kollegial granskning av verksamheten lanseras.

Författningsändringar (sid 36)

GFF anser att delmålet i det sextonde miljömålet om att förlusten av biologisk mångfald ska vara hejdad senast 2010 är fundamentalt. Anvisad metod, att återställa ekosystemens funktioner och processer är nödvändig, och ansluter väl bl. a. till Konventionens artikel 10d, som kräver stöd åt lokalbefolkningar för att utveckla och genomföra gottgörande åtgärder i skadade områden där biologisk mångfald har minskats. Det är lika viktigt att erkänna människan som ekologisk faktor i utmarksmiljöer som att integrera rovdjursförvaltningen med övrigt miljömålsarbete.

Rovdjursförvaltning kan inte särskiljas från miljömålsarbetet. Detta kan konkretiseras genom förtydligande i miljöbalken. De förestående ändringarna av viltförvaltning och hantering av rovdjurspolitiken gör också en grundlig översyn av jaktlagstiftningen nödvändig. Ändringarna har dock i stor omfattning karaktär av försök genom praktisk tillämpning. Detta innebär att en omedelbar revidering av aktuella författningar är olämplig. Organisationen behöver få sätta sig. De förändringar som just nu behövs är enbart sådana som legaliserar nya inslag i förvaltningen. En kontinuerlig utvärdering av viltförvaltningens nya inriktning behövs för att förbereda en helt ny vilförvaltningsförfattning vars grund ska återfinns i miljöbalken.

Postadress
c/o Ljusdalsbygdens museum
Museivägen 5
827 30 LJUSDAL

E-post calle.hoglund@telia.com
Internet www.xfabodar.se
Organisationsnummer 88 55 01-2632
Plusgironummer 430 24 37-1

Statens ansvar (sid 46)

Staten har ansvaret för förvaltningen av och kostnaderna för stora rovdjur. Ansvaret omfattar all förvaltning och således även ansvaret för olägenheter, som de stora rovdjuren orsakar. Detta ansvar måste tas. Förvaltningen blir genom detta också berättigad och godtagbar. Anförs finansiella argument mot detta statens ansvar är rovdjurspolitiken inte acceptabel.

Ett viktigt mål för förvaltningen är att minimera antalet konflikter. Det måste finnas ett förtroende för djurägare och andra brukare hos myndigheter. Det är de aktiva brukarna som direkt möter de problem rovdjuren orsakar. De känner sina djur och kan tolka deras beteende och även följa det bakåt i tiden och ge anvisningar om vad i djurens uppträdande som kan indikera rovdjursstörningar. Kunskapen ger möjlighet att skilja på beteenden orsakade av rovdjur eller av brister i djurhållningen. Sådan kunskap kan förhindra kostsamma misstag och måste förmedlas och ingå i förvaltningen. Den är grunden för alla förebyggande åtgärder.

Det är nödvändigt att framhålla att djurhållare på inget sätt får göras ansvariga för den ohälsa och annat ohägn tamdjur kan drabbas av på grund av rovdjursförekomst i dess omgivning. Inte heller kan någon som drabbas av förluster i sin verksamhet genom rovdjurens störningar, till exempel de som har sina betesdjur på fritt bete, förväntas själva stå för några merkostnader så länge denne inte själv direkt kan påverka sin situation. GFF har tidigare pekat på kollapser i fäbodbruket och vad som väntar rennärigen. Det finns också exempel på skogsarbetare som skadats av attackerande björn men som vägrats ersättning av staten. Obeaktad psykisk ohälsa är också exempel.

Toleransnivåer (sid 47)

Dagens form av rovdjursförvaltning är oförenlig med dagens synnerligen blygsamma förekomst av fritt skogsbete. Ett intensivare fäbodbruk med fler nötkreatur och hästar på skogsbete kan möjligen ge något bättre förutsättningar för skydd av betesdjur. Allmänt är miljösituationen dock sådan att hänsyn till klimat och tillgång till energi kräver ett resurseffektivare nyttjande av betespotentialen i framtiden vilket medför att ett betydande antal betesdjur drivs till naturbeten. Rovdjursförvaltningen måste visa förståelse för detta och planera därefter.

GFF menar att toleransnivåer för rovdjur beror på förvaltningens förmåga och inte på antalet rovdjur som finns. Kravet på tolerans ska innebära att ingen drabbas av kostnader eller lidande på grund av rovdjurspolitiken. Det är de som kan drabbas som sätter nivån. Ingen person eller något företag ska behöva tolerera att ekonomi, hälsa eller livsstil förändras negativt på grund av den beslutade politiken. Genom god hantering av de resurser för den skötsel och tillsyn samt de förebyggande åtgärder som politiken kräver och god kontroll av att förvaltningsanslagen fullt ut kommer en omdömesgill rovdjursförvaltning till del, bör problemet med rovdjursstörningar kunna bemästras. En långsiktig strategi för bevarande och förvaltning av de stora rovdjuren, inbegripet en strikt reglerad beskattning genom jakt, ökar förutsägbarheten och kan höja toleransnivån samt öka acceptansen för rovdjurspolitiken.

Kostnader och resurser (sid 47)

Naturvårdsverket har gjort en beräkning av kostnaderna för en ökad regionalisering och ökad lokal delaktighet i rovdjursförvaltningen. Man inser nödvändigheten av administrativa

Postadress c/o Ljusdalsbygdens museum Museivägen 5 827 30 LJUSDAL	E-post calle.hoglund@telia.com Internet www.xfabodar.se Organisationsnummer 88 55 01-2632 Plusgironummer 430 24 37-1
--	---

resursförstärkningar och behovet av utvecklad utbildning, vägledning och uppföljning samt kravet på en lyssnande och dialoginriktad förvaltning. Resultatet blir en uppskattad kostnadsökning på närmare 20 miljoner kronor per år och cirka 15 miljoner kronor för åtgärder av engångskaraktär.

GFF tvivlar inte på Naturvårdsverkets siffror, men vill påpeka att den marginella förändringen i beslutsordningen leder till att kostnaderna ökar. Ett årsarbete på Naturvårdsverket blir två. Räknat på de djur som faktiskt kommer att hanteras blir både administration och totalsumma stor. Och då saknas den viktigaste posten; vad som krävs i ökade medel för att fullt ut ta ansvaret för ALLA olägenheter, som de stora rovdjuren orsakar befolkningen och som är nödvändiga för att förvaltningen ska betraktas som berättigad och godtagbar. Till en del kan befintliga resurser användas förnuftigare genom bättre ekonomisk kontroll. Ändå behövs en betydande förstärkning, särskilt på detta område.

Saknas resurser innebär detta att rovdjurspolitiken inte kan genomföras på ett ansvarsfullt sätt.

Remisshantering

Remissvaret har förberetts av en arbetsgrupp vilken arbetat som en studiecirkel med representanter för olika föreningar. Den har haft såväl interna som externa kontakter för att tillägna sig fakta och erfarenheter. Särskild kontakt med Värmlands säterbrukarförening har dess vice ordförande, Bertil Johansson, varit. Ett bra underlag för arbetet har varit rapporten från Fäbodriksdagen 2007 i Värmland och de särskilda grupparbeten kring rovdjursproblem som redovisas där. (Rapporten finns på hemsidan för Centrum för Biologisk Mångfald, CBM: <http://www.cbm.slu.se/publ/annat/Fabodriksdag2007-webb.pdf>) Synpunkterna har sammanställts av föreningens utredningsansvarige. Värmlands säterbrukarförening sluter upp bakom yttrandet.

GÄVLEBORGS FÄBODFÖRENING

Carl Höglund
Ordförande

Anna Brodin
Kontakt för rovdjursfrågor

VÄRMLANDS SÄTERBRUKARFÖRENING

Kerstin Elofsson
Ordförande

Åke Nilsson
Kontakt för rovdjursfrågor

Postadress
c/o Ljusdalsbygdens museum
Museivägen 5
827 30 LJUSDAL

E-post calle.hoglund@telia.com
Internet www.xfabodar.se
Organisationsnummer 88 55 01-2632
Plusgironummer 430 24 37-1



Kopia till:

Ruona.Burman@environment.ministry.se

Riksdagsledamöter	Sametinget
Miljö- och jordbruksutskottet	Skogsstyrelsen
Jordbruksdepartementet	Göteborgs universitet, CEFOS
Föreningen Sveriges fäbodbrukare	Högskolan i Gävle, Institutionen för pedagogik
Värmlands säterbrukarförening	SLU, Enheten för renskötsel
Dalarnas fäbodbrukarförening	Centrum för biologisk mångfald, NAPTEK
Länsmuseet Gävleborg	Viltskadecenter
Ljusdalsbygdens museum	Agria Djurförsäkring
Ljusdals kommun	Folksam Djurförsäkring
Ovanåkers kommun	Sveland Lantbruksdjur
Ockelbo kommun	Stiftelsen Skansen
Hofors kommun	Världsnaturfonden
Sandvikens kommun	Nordiska kulturlandskapsförbundet
Gävle kommun	Svenska IALE
Söderhamns kommun	Lantrasforum
Bollnäs kommun	Gävleborgs fåravelsförening
Hudiksvalls kommun	Sveriges rödkulleförening
Nordanstigs kommun	Svensk fjällrasavel
Länsstyrelsen Värmland	Sveriges småbrukare
Länsstyrelsen Dalarna	Lantbrukarnas riksförbund
Länsstyrelsen Jämtland	Svenska jägareförbundet
Länsstyrelsen Västernorrland	Jägarnas riksförbund
Länsstyrelsen Gävleborg	Sveriges hembygdsförbund
Regionala rovdjursgruppen	Naturskyddsföreningen
Naturvårdsverket	Internt GFF
Jordbruksverket	Media
Riksantikvarieämbetet	
Arbetsmiljöverket	

Postadress
c/o Ljusdalsbygdens museum
Museivägen 5
827 30 LJUSDAL

E-post calle.hoglund@telia.com
Internet www.xfabodar.se
Organisationsnummer 88 55 01-2632
Plusgironummer 430 24 37-1